

ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ ДО РОБОТИ З НАСТУПНОСТІ У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ

***Анотація.** У статті розглядаються питання наступності у формуванні свідомого бачення фізичного розвитку дітей майбутніми вихователями. Розкривається сутність поняття “наступність”, визначаються недоліки в роботі зі студентами та вимоги щодо їх усунення.*

***Ключові слова:** наступність, фізичне виховання, уміння студентів, фізичний розвиток, фахова підготовка.*

Актуальність даної проблеми й увага до неї зумовлені тим, що за останні роки відбуваються зміни у змісті навчальних програм закладів освіти, орієнтуючись на вимоги часу й опираючись на державні документи, такі як “Національна доктрина розвитку освіти України в XXI столітті”, Базовий компонент дошкільної освіти, Закон “Про дошкільну освіту”.

Відхід від авторитарних форм і методів організації навчально-виховного процесу надає вихователям самостійності в їх діяльності. Проте найкращих результатів у роботі з дітьми, зокрема в роботі з дітьми раннього віку, вихователі можуть досягнути, суворо дотримуючись принципу наступності в навчально-виховному процесі ДНЗ. Уміння опиратися в роботі на принцип наступності під час планування навчальних занять з дітьми, їх дозвілля майбутній вихователь повинен набувати ще в період навчання у ВНЗ. Проблемою наступності в навчанні дітей займалося чимало вчених, зокрема педагогів (А. Богуш, Т.Поніманська, Іщенко та ін.), психологів (О.Запорожець, Г.Люблінська, Ш.Ганелін та ін.).

За визначенням А.Богуш, “наступність – це вищий щабель розвитку, коріння якого міцно проросло в попередньому ґрунті”. Науковець стверджує, що саме наступність запобігає кризовим явищам у психічному розвитку особистості [2].

За Українським педагогічним словником С.Гончаренка наступність в навчанні – це послідовність, системність у розміщенні навчального матеріалу, зв’язок та узгодженість ступенів і етапів навчально-виховного процесу. Здійснюється при переході від одного уроку до наступного (тобто в системі уроків), від одного року навчання до наступного [5].

Мета статті – розкрити сутність підготовки студентів до роботи з наступності в фізичному вихованні дітей раннього віку.

У Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті йдеться про варіативність змісту і методики навчання. Для визначення основних напрямів методики розвитку та формування можливості дозування навантаження дитини за віковими і фізіологічними особливостями, варіативності, послідовності навчання вправам, важливим є підготовка майбутніх вихователів ДНЗ до роботи з дітьми вже на етапі їх раннього розвитку. Так, наприклад, щоб сформувати в дітей певні рухи, елементарні рівні їх виконання (стрибка з просуванням вперед, біг у заданому напрямку, кидання м’яча, його ловіння, лазіння по гімнастичній лаві і т. ін.), необхідно проводити значну роботу спочатку над уміннями студентів виконувати ті чи інші вправи, знати послідовність рухів і правильно пояснювати дітям їх виконання, обов’язково поєднуючи його з показом. Особливо важливим є знання студентів послідовності виконання вправ дітьми, рухів у кожній вправі. Як відомо, правильність виконання рухів сприяє меншим затратам сил і енергії дитини.

У змісті галузевих стандартів вищої освіти підготовки бакалавра за спеціальністю 6.010101 “Дошкільна освіта” уміння розподілені за такими функціями професійної діяльності вихователя: діагностико-прогностична, планувальна, оздоровчо-профілактична, комунікативна, навчально-розвивальна, виховна, організаційно-педагогічна, самовдосконалення, методично-виробнича, контролююча, просвітницька. На нашу думку, дані уміння складають важливу складову змісту професійної підготовки фахівця до фізичного виховання дітей раннього віку. Саме планувальна функція вихователя вимагає умінь опиратися на принцип наступності при складанні перспективного й календарного плану з фізичного виховання, сплановуючи послідовність у навчанні дітей основним рухам, фізичним вправам.

Лише комплексність у формуванні професійної готовності до фізичного виховання дітей може забезпечити успішну майбутню діяльність фахівця в умовах функціонування дошкільного навчального закладу.

Процес формування професійних знань ґрунтується на теорії поетапного засвоєння знань, умінь (В.Бауєр, П.Гальперін, Е.Вільчковського, О.Курок, Н.Кожухова, Л.Рижкова, М.Самодурова, С.Солодков) [1; 3; 4; 6; 9; 10] та методологічних основах системного підходу, розробленого в працях, М.Данилко, С.Кисельгоф які розглядали систему підготовки студентів як взаємозв'язок і взаємодію структурних і функціональних компонентів, сукупність яких визначає ту особливість, своєрідність, яка забезпечує формування особистості студента відповідно до поставленої мети [6,]. Головними вимогами до диференціації етапів та напрямів роботи є їх послідовне ускладнення та підпорядкованість попереднім, які відбивають цільові, змістовні, структурні, функціонально-результативні характеристики наступним етапам педагогічного процесу. Прогнозування кінцевої мети професійної освіти (підготовленість до певного виду діяльності) дозволяє чітко визначити зміст кожного етапу.

Технологія формування готовності майбутніх вчителів фізичної культури, розроблена М.Данилко, включає три етапи: а) виховання позитивної мотивації до педагогічної діяльності; б) засвоєння складових частин професійної готовності майбутніх вчителів фізичної культури; в) формування професійної готовності майбутніх вчителів фізичної культури як цілісного стану особистості [6]. Така послідовність у формуванні професійної готовності дозволяє комплексно впливати і на особистість майбутнього педагога-вихователя ДНЗ, і на його професійну зрілість.

Оскільки наступність виступає як зв'язок попереднього і подальшого матеріалу у змісті роботи вихователя, розширення, поглиблення і ускладнення змісту, важливо майбутньому педагогу навчитись не лише правильно емоційно сприймати поведінку дітей під час занять, оскільки заняття з фізичним навантаженням мають свої особливості, а й уміло, послідовно спланувати роботу з дітьми, ураховуючи вже набуті ними знання і вміння, ураховуючи індивідуально-психологічні особливості кожної дитини. А це означає, що майбутній вихователь повинен крім методики фізичного виховання добре володіти знаннями з дошкільної педагогіки і дитячої психології. Починаючи рухи, діти часто переходять на інші, не заплановані дії (особливо під час ігор та бігу), що значно впливає на якість виконання ними запланованих рухів. Тому важливо викладачу ВНЗ спланувати в іграх під час аудиторних занять певні рухи, контролювати темп їх виконання, та висувувати вимоги до естетичного виконання рухів студентів з метою висування подальших вимог студентами перед дітьми раннього віку під час проходження педагогічної практики. Уміння постійно звертати увагу на формування вмінь поєднувати різні вправи під час дій та дотримуватися послідовності в їх виконанні, потребує спеціальної фахової підготовки [1].

Водночас, сучасні вимоги, поглиблення змісту програм з різних методик іноді доводить до малорухливості дітей, до скорочення тривалості їх вільного часу. Ця важлива проблема вирішується при правильній підготовці студентів, створюючи оптимальні педагогічні умови для реалізації потенційних можливостей, майбутніх вихователів: 1) розробка змістового аспекту навчання (спекурс з методики фізичного виховання дітей раннього віку, за допомогою якого відпрацьовувались би відповідні уміння й навички з фізвиховання); 2) створення організаційних умов для самостійної роботи студентів над удосконаленням рухових навичок; 3) збільшення кількості годин для проходження педагогічної практики студентів у групах дітей раннього віку, для формування в них професійних навичок роботи з фізичного виховання.

Щоб успішно розв'язати проблему наступності в навчанні, потрібно насамперед забезпечити єдиний рівень підготовленості студентів, майбутніх вихователів, що повинно сприяти розвантаженню програми від зайвого і другорядного матеріалу, створенню цілісної системи, що будується на поступовому, раціональному розширенні знань, умінь, навичок та глибокому усвідомленні змісту матеріалу.

Аналіз програми з методики фізичного виховання на спеціальності “Дошкільна освіта” [12] показав, що чимало непорозумінь є в руслі наступності використання методів і прийомів навчання студентів, а зокрема історичному аспекті теорії фізичної культури. У літературі досить широко висвітлені шляхи реалізації принципів доступності, послідовності і систематичності навчання рухових дій. Однак залишаються незрозумілими засоби визначення ефективності їх реалізації. На наш погляд, розробка і введення кількісних критеріїв дієвості названих принципів дозволять поліпшити якість навчального процесу з курсу “Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку”.

Як відомо, швидкий темп розвитку дитини можливий лише при великій пластичності організму, великих компенсаторних можливостях. Особливо це стосується функцій мозку. У корі головного мозку дитини багато так званого незайнятого поля, тому шляхом спеціально

спрямованих дій можливо досягнути дуже високого рівня фізичного розвитку дитини і більш раннього формування тієї чи іншої функції.

Підґрунтям навчання дітей раннього віку повинні бути: розвиток координації, наслідування, повторювання; уміння спостерігати і слухати, відрізняти, порівнювати, узагальнювати і т. ін., що необхідно у подальшому для придбання умінь, знань, життєвого досвіду [3; 9; 10; 11].

Досвід роботи з дітьми та студентами – майбутніми викладачами, показує, що: а) студенти не мають практичних навичок роботи з дітьми раннього віку (аналіз звітів студентів з педагогічної практики показав, що більшість із них ніякої участі в оздоровчих заходах не брали); б) не всі студенти мають достатню теоретичну підготовку; в) погано здійснюють контроль за фізичним розвитком дитини раннього віку; г) низький рівень фізичних здібностей в демонстрації грамотного, точного виконання вправ.

На основі зазначеного, опираючись на принцип наступності в роботі з фізичного виховання дітей раннього віку, висуваємо перед студентами такі вимоги: володіти змістовим матеріалом та послідовністю його реалізації, дотримуючись поетапного виконання дій; дотримуватись наступності у визначенні мети, змісту навчання й послідовності в організації розвитку фізичних якостей дитини під час планування роботи з фізичного виховання дітей раннього віку; під час педагогічної практики використовувати набуті знання і засоби фізичного розвитку дітей, розвиваючи в них уміння й навички у виконанні рухових дій з поступовим їх ускладненням.

Дотримання цих вимог дозволить студенту під час роботи з дітьми 3-го року життя уміло спланувати їх рухову діяльність протягом дня, тижня, залучаючи до роботи й батьків. У свою чергу знання методики з фізичного виховання дітей раннього віку допоможе майбутнім вихователям зрозуміти важливість фізичної підготовки дітей на цьому віковому етапі, яка сприятиме більш легкому їх переходу з переддошкільного вікового періоду розвитку в дошкільний, легше подолати кризу 3-х років. Крім того, високий рівень розвитку координаційних здібностей, досягнутий на початкових етапах фізичного розвитку дітей раннього віку, є важливим фактором, що дозволяє запобігти застою в рості фізичного та емоційного розвитку дитини, робить її більш активною, зібраною, готовою до виконання більш складних завдань.

Як свідчать дослідження Е.Вільчковського, М.Данилко, Н.Кожухової рухові функції в дітей визначаються не тільки рівнем розвитку рухових якостей і координаційних здібностей, а й їхніми взаємозв'язками, співвідношеннями у процесі онтогенезу, детермінуючи певну структуру фізичного розвитку. Пошук та наукове обґрунтування ефективних засобів і методів розвитку й удосконалення взаємозв'язків рухових якостей і координаційних здібностей сприятиме покращанню якості рухової функції дітей раннього віку [3; 6; 8; 9].

Власні педагогічні експерименти показали, що поєднання розвитку фізичних та координаційних здібностей, навчання техніко-тактичним діям студентів не тільки підвищать і покращать їх психофізіологічні функції (швидкість і точність рухових реакцій, відтворення і диференціацію, просторових, часових і силових параметрів), а й сприятимуть розвитку самих фізичних якостей. Щоб забезпечити нормальний фізичний розвиток дітей раннього віку, майбутній вихователь повинен дотримуватися наступності в роботі з фізичного виховання, а саме: безпосереднє емоційне спілкування з дитиною; предметно-маніпулятивна діяльність; рухливі ігри; навчальна діяльність; диференційована діяльність з фізичного виховання.

Отже, уміння студентів опиратися на принцип наступності у роботі з фізичного виховання дітей раннього віку сприятиме підвищенню рівня фізичного розвитку дітей і їх адаптаційних можливостей на початку навчання в молодшій групі дітей дошкільного віку. Процес наступності формування професійних знань ґрунтується на теорії поетапного засвоєння знань та вмій, методологічних основах системного підходу до роботи з фізичного виховання. Тому формування професійної готовності майбутніх вихователів відбувається поетапно, а усвідомлені дії суб'єктів педагогічного процесу забезпечують успішність оволодіння студентами основами майбутньої професійної діяльності.

Література

1. Бауэр В.А., Солодков С.С. Рациональное дозирование нагрузок при обучении технике движений детей-шестилеток // Теория и практика физической культуры. – М.: 1990. – №11. – С.18 – 21.
2. Богуш А.М. Наступність, перспективність, спадкоємність – складові неперервної освіти // Дошкільне виховання. – 2001. – №11. – С. 11 – 12.

3. Вільчковський Е.С., Курок О.І. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку. – Суми: ВТД, 2008. – 216 с.
4. Гальперин П.Я. Основные результаты исследований по проблеме: формирование умственных действий и понятий. – М.: МГУ, 1965. – 120 с.
5. Гончаренко С. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1977. – С. 227.
6. Данилко М.Т. Формування готовності до професійної діяльності майбутніх вчителів фізичної культури: Автореферат. Дис... канд. наук з фізичного виховання і спорту: 24.00.02. /Волинський державний університет імені Лесі Українки – Луцьк, 2000. – 19 с.
7. Кисельгоф С.Н. Формирование у студентов педагогических учений и навыков в условиях университетского образования – Л., 1973. – 152 с.
8. Кожухова Н.Н., Рыжкова Л.А., Самодурова М.М. Воспитатель по физической культуре в дошкольных учреждениях. – М., 2002. – С. 72 – 77.
9. Кравчук А.И. Основы гармоничного базового физического воспитания детей раннего и дошкольного возраста // Теория и практика физической культуры. – 1990. – №11. – С. 15 – 18.
10. Печора К.Л. Дети раннего возраста в дошкольных учреждениях. – М.: Просвещение, 1986. – 144 с.
11. Степаненкова Э.Я. Теория и методики физического воспитания и развития ребенка. – М., 2001. – 368 с.
12. Типова навчальна програма для студентів вищих педагогічних навчальних закладів спеціальності “Дошкільне виховання” (освітньо-кваліфікаційний рівень “бакалавр”): Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку / Укл. Богінч О.Л. – К.: Освіта України, 2005. – 24 с.

***Аннотация.** В статье рассматриваются вопросы последовательности в формировании сознательного видения физического развития детей будущими воспитателями. Раскрывается сущность понятия “преемственность”, отмечаются недостатки в работе со студентами и требования что до их устранения.*

***Ключевые слова:** преемственность, физическое воспитание, умения студентов, физическое развитие, профессиональная подготовка.*

***Annotation.** The article is devoted to the question of the consistency in the process of forming of conscious acknowledgement of children’s physical development by the future educators. The notion of “succession” is developed, and drawbacks of work with students and their elimination are mentioned.*

***Keywords:** succession, physical education, students’ skills, physical development, professional training.*

УДК 378.937

Кічук Я.В.

ФОРМУВАННЯ ПРАВОКОМПЕТЕНТНОГО СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА В УМОВАХ БІНАРНОЇ ПІДГОТОВКИ

***Анотація.** В статті висвітлено один із аспектів становлення вищої школи як відкритої педагогічної системи. Йдеться про актуалізацію варіативної складової навчання студентів у контексті формування їх правової компетентності.*

***Ключові слова:** університет, бінарна підготовка, правова компетентність соціального педагога.*

Ідея бінарної підготовки майбутнього фахівця осмислюється сучасними науковцями (В. Козаков, Р. Серьожникова) у зв’язку з пошуком підходів до педагогічної підготовки студентів галузевих університетів. Йдеться, зокрема, про розгляд педагогічної підготовки в університеті не тільки і не стільки як про спеціальну підготовку педагога (наприклад, в умовах економічного університету – викладача економіки), скільки про шлях гуманізації освіти [4]. Поняття “бінарна підготовка” трактується по-різному – “подвійна, розбіжна”, “додаткова”, “факультативна” та ін.

Досліджуючи своєрідність процесу формування у майбутніх соціальних педагогів правової компетентності, феномен бінарності розумівся нами у площині актуалізації варіативного блоку університетського навчання студентів.